

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerker(s): Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Engelkes, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. Th. Vollenhoven, 's Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes,
Tel. No. 58 — Postrekening No. 38000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland en Ned. Indië f9.— per jaar.
Advertentie: 35 ct. per regel.

INHOUD: Reformatie-mentaliteit. II. — Uit de Schrift: Ware rijkdom (Lukas 12:31). — Uit het Pol. en Soc. Leven: De vrijheid der Vrije school bedreigd. IV. (Slot). — Wijsbegeerte: In de school der wijsbegeerte. II. — Literatuur en Kunst: Het genieten van muziek. I. — Zending en Evangelisatie: Samenwerking. — Kuiper-Bibliografie. LVI. — Uit de Buitenlandse Kerken: De Geref. Kerk in Hongarije. VI. — Perschoon. — Boekenmerks. — Kerknieuws.

REFORMATIE-MENTALITEIT.

II.

In het vorige artikel is herinnerd aan de betoelingen op kerkelijk, politiek en economisch gebied, die den kerk en reformatie deden geboren worden. Alleen op kerkelijk gebied is het tot reformatie gekomen en wel in een nieuwe Bijbelvertaling, pogingen tot herziening van den cultus, herziening van de positie der vrouw en opbloei van den evangelisatiearbeid. Ook de uitgave van ons blad is daarvan een bewijs. Echter is voor reformatie noodig reformatie-mentaliteit. Bij velen wordt reformatie-afkeer of reformatie-vrees gevoeld. Hier tegenover reformatie-mentaliteit te wekken is mede doel van ons blad. Om hierin te slagen, is noodig, dat onze menschen zich nitspreken.

Bij mijn tweede Zondagmiddag-bezoek aan de lezers van „De Reformatie“ tusschen Heerlen en Heider is het mij, alsof ik bij sommigen niet zoo vriendelijk word ontvangen als den eersten keer. De gulde gastheer schijnt er niet zoo gerust op of ik mijn voet niet achteloos op zijn teenen zal zetten. Zijn vriendelijke vrouw slaat angstige blikken naar het porseleinen theekopje, dat zij mij heeft volgeschonken. Men houdt zich wat gereserveerd in onrustig afwachten van de dingen, die komen zullen.

Laten wij eerst ons op ons gemak zetten, vrienden. Als wij in een sfeer van wantrouwen beginnen, zullen wij zeker in twist eindigen. En dat is in het minst de bedoeling niet.

Mag ik nog eens duidelijk het uitgangspunt van deze artikelenreeks stellen? Ik ga uit van de gedachte, dat wij veel te weinig van elkanders gevoelen weten. Als er het een of ander vraagstuk in het geding is: bijv. critiek op de prediking, invoering van liturgie, gezangenquaestie of iets dergelijks — grijpt een Kerkbode-redacteur naar zijn pen en schrijft: „Wij dominees...“ Neen, hij schrijft niets minder dan: „Wij, gereformeerden...“ Hoe weet deze redacteur wat de gemeente van deze dingen denkt? Wanneer spreken wij ons eens over zulke zaken uit? Er zijn wel enkele stoutmoedige gemeente-leden geweest, die over zulke vragen een brochure geschreven hebben, maar hoe de gemeente over deze vragen denkt, weet niemand. Nu is deze toestand voor de menschen met reformatie-afkeer zeer begerlijk. Voor hen, die al het oude onoverwakt willen handhaven, geldt ook hier: Niets weten is het veiligste geloof. O, als zij eens wisten! Wat zou de schrik hun om het hart slaan. Want de gemeente is heel anders dan men haar over den preekstoelrand ziet.

Als wij echter naar reformatie streven is het noodig, dat wij weten, wat er in de harten omgaat. Het zou daarom niet zoo verkeerd zijn als ons blad een soort van enquête hield binnen zijn lezerskring, naar de meening onzer lezers over verschillende urgente vraagstukken. Ik begin er in elk geval mede in deze artikelen. Ik enquêteer mijzelf. Ik leg een generale biocht af.

Laat ik nog één opmerking maken. Ik behoeft geen gelijk te hebben. Niemand behoeft het met mij eens te zijn. Men mag mij gerust bestrijden. Juist door botsing der meeningen wordt de waarheid er uitgebotst!

Volgens afgelegde belofte begin ik dan eerst te praten over reformatie-wensen op het gebied van het kerkelijk leven. Over de kerk. „Ons kerk“ zeggen de Friezen zoo hartelijk en ik zeg het zo na. Ik begin dan met het onderscheidend kenmerk van een kerk: namelijk hare belijdenis.

Reeds lang is gevraagd om herziening of aanvulling der belijdenisschriften. Op zichzelf ligt deze eisch geheel in de historisch-gereformeerde lijn. Merle d'Aubigné zegt van Calvin:

„Volgens Calvin moest iedere kerk haar leer belijden, maar hij gaf er de voorkeur aan, wanneer die belijdenis het product was van het leven en het geloof dergenen, die haar aflegden, liever dan een eenvoudig terugkeeren tien of twaalf eeuwen achterwaarts om de waarheid te zoeken in de verouderde uitdrukkingen van een anderen tijd. Hij vond bijv. dat aan de symbolen van Nicea en Athanasius de evangelische eenvoudigheid ontbrak.“

Ook de Vaders van Dordt waren van dezelfde meening. Zij bepaalden, dat de Belijdenisschriften om de drie jaren herzien zouden worden. Zij zouden vreemd opzien als zij bij ons nog eens kerk-visitatie konden doen.

De roep om herziening of aanvulling der belijdenisschriften is dus een reformatorische eisch van den eersten rang en toch brengt hare vervulling ontzaglijke moeilijkheden mede. Eerlijk gezegd: acht ik herziening niet gesloten. Dat kan aan mijn ondeskundigheid liggen. Maar een eeuwenoud stuk kan men toch niet meer herzien! Als men elke drie jaar in Synode Nationaal revisie der belijdenisschriften had overwogen, zou het mogelijk zijn. Nu schijnt het mij niet alleen onmogelijk — wij spreken of moeten tenminste spreken een andere taal dan onze vaders — maar ook ongeoorloofd. De belijdenisschriften hebben nu ook een groote historische waarde verkregen, die men n.i. niet aantasten mag. En eens acht ik aanvulling ongeoorloofd in den zin, dat men aan de bestaande artikelen nieuwe zou toevoegen. De eeuwen hebben nu eenmaal een punt gezet, waar onze vaders een komma meenden te plaatsen. Het zou stuitend zijn in plaats van de 37 artikelen voortaan van de 38 artikelen te gaan spreken. Zoals zij daar liggen, behoren zij tot den schat der kerk.

De eenigste wijze, waarop dus naar mijn gedachte, de belijdenis-reformatie zou kunnen tot stand komen, zou het voegen van een nieuwe confessie zijn bij de oude belijdenisschriften. Dit zou ook het meest zijn volgens de hierboven aangehaalde meening van Calvin. Deze nieuwe confessie zou zich dan kunnen bepalen, tot de punten, die meer bijzonder in onze dagen in het geding zijn. Of ik er erg naar verlang? O, neen! Ik vrees, dat het geen verbetering zou zijn. Reeds in het 1e nummer van den eersten jaargang wees de redactie er op in haar openingswoord, dat Calvin in vele opzichten ruimer stond dan wij. Ik vrees dan ook, dat de nieuwe confessie het verre bij de oude zou moeten afleggen. Neem bijv. eens de quaestie van de autoriteit des Bijbels. Wat een strijd tegen Modernen en Ethischen, over Schriftcritiek en Tekstcritiek, Mechanische en Organische Inspiratie, Historisch en Normatief Gezag der Schrift. En nu sla ik op Zondag 6 van den Catechismus. Daarin is gesproken over den Middelaar en dan wordt gevraagd: „waaruit weet gij dat?“ Hoe vroom-eenvoudig is dan het antwoord: „Uit het heilig Evangelie“. Het is voldoende. Als ik den raad van het Evangelie aanneem met betrekking tot mijn eeuwig welzijn, kan ik het dan nog hooger eeren? Uit het heilig Evangelie, daar ligt alles in, de Bijbel heeft eene autoriteit „an sich“.

Moet dan alles bij het oude blijven? Zeker niet, maar het opstellen van een nieuwe confessie is de laatste stap op een weg, waarop wij de eerste schreden nog moeten zetten. Met name zal de prediking eerst haar Middeleeuwsch kleed moeten afleggen en de nieuwere vraagpunten moeten brengen binnen de aandachtssfeer der gemeente, voor er aan een nieuwe confessie te denken is. Belijden gaat aan belijdenissen vooraf.

Voorloepig zullen wij het dus bij onze oude symbolen moeten houden. En dat is ook niet erg, mits onze hand aan haar niet een soort van magischen band worde! Maar, dat leert immers de Gereformeerde Kerk niet, roept een lezer driftig uit! Kalm, broeder, drift brengt ons bij deze dingen steeds verder... van de wijs! Ik weet heel goed, dat de Gereformeerde Kerk zulks niet leert. Ik ken en bewonder de klooeke taal van art. 7 onzer belijdenis:

Men mag geener menschen schriften, hoe heilig zij geweest zijn, gelijkstellen met de Goddelijke Schrifturen, noch de gewoonte met de waarheid Gods, (want de waarheid is boven alles), noch de groote menigte, noch de oudheid, noch de successie van tijden of personen, noch de concilien, decretalen of besluiten; want alle menschen zijn uit zichzelf leugenaars en ijdelers dan de ijdelheid zelf.

Maar men heeft niet altijd in deze kloekheid volhard. Dr G. D. J. Schotel verhaalt in zijn Geschiedenis van den Heidebergischen Catechismus frappante staaltjes, hoe men met name dit geschrift heeft opgehemeld. Men lette slechts op deze bloemlezing van lofspraken:

„een goddelijk, door den Geest des Heeren ingeblazen geschrift, van hetzelfde gezag als de Heilige Schrift“;

De Heilige Schrift is een regel en richtsnoer der leer, in zoo verre zij verklaard wordt volgens den zin, die in den catechismus voorgesteld is;

men moet de Heilige Schrift naar aanwijzing van den catechismus uitleggen;

de catechismus is een kleine bijbel, ja het pit en merg des bijbels en door goddelijke ingeving geschreven.“

Op een verdere bladzijde van zijn werk vat de schrijver dit aldus samen:

Men heeft gedweept met het boek en het de schoonste namen gegeven, die immer een menschelijk geschrift zijn toegekend; het met kunst-platen versierd, bezongen, in lofgedichten verheerlijkt, het in alle talen overgezet en in dicht gebracht; doch de Lutherschen gingen onze vaders daarin voor en bewezen Luther's catechismus geen minder eer. Zelfs sloegen zij catechismus-munten en dronken uit catechismus-glazen; munten, waarop gedeelten van den catechismus, glazen, waarop de tien geboden, het geloof en het gebed des Heeren te lezen waren.

Ook in onze dagen is het niet overbodig nog eens tegen een soort van magische vereering van de belijdenisschriften te waarschuwen. Het is ongereformeerd de gereformeerde belijdenisschriften al te zeer te vereeren. Het is gereformeerd de gereformeerde belijdenisschriften te beschouwen als feilbare, menschelijke geschriften, waarin de waarheid slechts bij benadering is weergegeven. Zoo gereformeerd zijn wij allen... in theorie. De practijk is echter wel eens wat anders. Daar hebben wij allereerst den naam. Hoe menigmaal heb ik van den kansel niet hooren uitweiden over „de dierbare drie formulieren van eenigheid“. Nu schijnt het mij toe, dat de taal der kerk ook in deze vrijgemaakt zal moeten worden. Het is een term, die ons gemoed niet meer toesprekt, integendeel, onze aandacht op de vlucht jaagt, zoo niet ons tot verweer prikkelt. Formulieren van Eenigheid brengt ons in de atmosfeer van een notariatskantoor, doet ons een droog mannetje met een knijpbrilletje zien en laat ons vergeeld perkament ruiken. Waarom zegt men niet liever: Onze Confessie of onze Symbolen of onze Belijdenisschriften? Maar als de prediker van de Drie Formulieren wil spreken, het zij zoo, maar laat hij dan niet trachten ons te roeren met er het adjectief „dierbaar“ voor te plaatsen. De begrippen „dierbaar“ en „formulier“ liggen voor ons besef zoo ver uiteen. Bovenal, het is beter er die dierbaarheid, schoonheid en wijsheid niet zoo dik boven op te leggen. Dat werkt bijna zeker het omgekeerde uit, in plaats van aantrekking wekt het averzie. Veel beter is het te laten zien en tasten, dat ze zoo mooi zijn — en dat zijn ze! Het is beter — in plaats dat de prediker in een voorafpraak uitweidt in wijdloope lofspraken op de confessie — dat de hoorder aan het einde spontaan zegt: Wat is onze confessie toch mooi!

Maar dit betreft nog slechts den naam en wijze van voorstelling. Erger is het als men zoo wel eens den indruk krijgt alsof tekstcritiek op den Bijbel veel gemakkelijker wordt gedoogd dan „tekst-critiek“ op de Belijdenis. Dat een tekst in den Bijbel minder juist is vertaald, door de kantteekenen verkeerd is uitgelegd, dat in de